

JEAN GIRAUDOUX-BEMUTATÓ A SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZBAN

A Szegedi Nemzeti Színház Giraudoux *Párizs bolondja* című darabjával nyitotta meg az idei évadot. Híres darab, neves szerző, nagy sikerek emléke fűződik hozzá, s igazi színpadi holmi. Szerepdarab, színészdarab, nem véletlen, hogy maga Jouvet is játszott benne. Csupa káprázat, illúzió, színpadi poézis, lehetőség a pillanat varázslataira. Stílusáramlata szerint elkésett szecessziós mű, a szó eredeti értelmében, a valóságból való tüntető „kivonulás” komédiája. Nosztalgia a múlt iránt, túldíszített, elrajzolt, stilizált figurák, tiltakozás minden anyagi, minden dologi ellen, menekülés és feloldódás egy művi világban. Némileg még Krúdyval is rokon, ahogy az élet apró örömei és megszépült emlékezés fejezik ki az élet elviselhetetlenségét. Szép és néhol megrendítő.

De: nem igazán jó darab. Nincs szerkezete, hiányzik belőle a francia dráma világos, elegáns vonalvezetése. Vass Károly rendező kissé „átdolgozta”, főleg a végét, ez hasznára vált az előadásnak, ami még így is túl hosszú és széteső maradt.

Szövege szerint arról van szó a darabban, hogy az uniformizáló, profitért romboló kapitalistánál még a színes rongyokban járó színes bolond is különb — mert egyéniség —, s a menthetetlen világot legalább a színpadon meg lehet menteni. Vagy él lehet felejtetni.

De: a darab igazi jelentése mindig szövegen túli. Megírása idején tiltakozás volt a német megszállás ellen. 1945-ben Franciaország fölszabadulását ünnepelte. Most Vass Károly kezében az anyagiasság, a pénzhajszolás, önzés, harácsolás ellen protestál, s el lehet képzelni olyan előadást is, amely a modern ipari civilizáció manipulációit leplezné le. A rendezői koncepciót dicséri, hogy teljesen világos, miért kellett ezt a darabot „itt és most” előadni. Jól irányított fényhatásokkal, a tér át-gondolt szűkítésével, bővítésével, jó színészmozgatóssal, szövegértelmezéssel a rendező saját gondolatait közölte, s ennél nagyobb dicséretet le se írhatnánk.

De: az előadás vonatott, nehézkes. Ez persze nemcsak a rendező hibája. Az együttes nehezen talál rá a darabhoz illő kifejezőmódra. A színészek nem szokták meg a XX. századi dráma légkörét, kevés modern darabot játszanak, s eszközeik túlságosan naturalisták. Ha a repertoárban többször kerülnének hasonló feladat elé, játéktípusuk is sokat változna. Mert micsoda jó színészek! Dayka Margit... Nem illik őt jól nevelt, szabatos mondatokkal megdicsérni. Egyszeri, megismételhetetlen csoda, csak színpadon lehetséges káprázat, amit művel. Jelenlétével, színészegyéniségének súlyával megtelik a színpad, minden szava, minden mozdulata tiszta poézis. Egyéniségének jelentősége szétsugárzik, a partnereket versenyre kényszeríti, s azok megnőnek körülötte. Fogarassy Mária és Miklós Klára nagyon nagyot játszott ebben a darabban. Miklós Kláránál egészen feltűnő a stílusváltás. Sok-sok éve ismerem, mindig jó színésznő volt, kicsit romantikus, kicsit érzelmes, nagyon szép, nagyon elegáns, mindig megbízható és vérbeli hősnő. Most karakterfigurát formál, s kiderül róla, hogy sokkal többet tud, mint amennyit korábbi szerepkörében kifejezhetett. Humora van, pikánsan szellemes, rengeteg apró ötlet, groteszk fintor, ked-

vesség, báj, jellemzi. A négy öregasszony szerepe jó gazdára talál — Bányász Ilona is vitán felül „feljebb lépett egy osztállyal” —, csodálatosan viselik színes rongyaikat, s közös tulajdonságaik, közös bolondságuk ellenére nagyon különböző alakokat formálnak. Dayka mozgása átszellemült, lebegő, Fogarassyé szegletes és dült, Miklós Klára csupa gömbölyűség — kerek fején a két kerek szem, s hozzá az az ajakcsúcsorítás! Ellenállhatatlan. Bányász Ilona mozgása pedig indulatosan szaggatott, szakaszos. Ez így jó, nagyon jó, mert ha a négy nő hasonlít egymásra, a darab értelme kerül veszélybe.

De: akármilyen jók is a főszereplők, mintha kicsit „szétjátsszanák” a darabot. Sokáig elidőznek egy-egy szón, lassúak a gesztusok, késnek a replikák, hiányzik az igazi összjáték. Néha a szöveg is hiányzik...

A nagy létszámú együttesből még ketten emelkedtek ki. Bicskey Károly remek ripacsparódiát alakított. Játéka egységes, átgondolt, szellemes, ötletes volt. Győry Franciska feltűnő tehetségesen és hősieen látta el a dolgát, hisz majdnem végig jelen van a színpadon...s ehhez képest elég kevés a szövege. Azt a keveset szépen mondta — különösen nagy monológját — s lelkes, átélt játéka méltán aratott sikert.

De: az ő jó alakításuk már nincs mindenben hasznára a darabnak. Bicskey játékával, s főleg parodizáló szövegmondásával szövegének súlyát veszi el, s az egész előadást kiengesztelőbb, megbocsátóbb értelmezés felé tolja. Győry Franciska jó, mert emberi, de neki éppen angyalinak kellene lennie, szerepfelfogása a realitás felé közelíti a darab irreális világát.

Mi következik mindebből? Láttunk egy jó darabot, elég jó rendezésben, néhány kiemelkedő, s néhány elég jó alakítással. Ennyi elég a sikerhez. Kellemes este, igazi színházi este volt.

De...

BÁRDOS PÁL

KÉPZŐMŰVÉSZET

XVII. ŐSZI TÁRLAT — VÁSÁRHELY

Nyár utóján jártam Vásárhelyen, beszélgettünk néhány órát a műtermekben, elkészült munkákat nézegettünk, tervekről esett szó. Már folyt az őszi tárlat előkészítése, találgattuk, mi várható, lesz-e szenzáció. Ma már nincs szükség találgatásra, kezünkben vannak az adatok, a hagyományosan szép katalógusban kilencvenegy művész mintegy harmadfélszáz alkotását számolhatjuk össze. Helybeliek, dél-alföldiek, elszármazottak küldtek festményeket, grafikákat, szobrokat, érmekeket és néhány más műfajú munkát, hat terem telt meg velük. Tekintélyes szám, és bár valamivel kisebb a korábbi tárlatok anyagánál, ez önmagában javára is válhatott, ha az igényes válogatás eredménye, nem kényszerű szegényedés. Ne találgassuk ennek okát, a vásárhelyi tárlat így is a legtágasabb képet adja a táj művészetéről. Fogadjuk el, hogy ami figyelemre és kiállításra érdemes produkció egy év alatt született, mind látható itt. Kíséreljük meg felmérni, van-e benne mozgás, van-e benne élet, hogyan újultak vagy stagnáltak a rég ismertek, milyen úton jár a fiatalság.

Jelképesnek érezzük, hogy a látogatót az első teremtől az utolsóig kísérik Szabó Iván művei. A rendező Rozványi Márta jól találta el ezzel a XVII. egyik jellemzőjét, amelyet a nagyok, többnyire idősek egyre határozottabbá váló uralmának